

Iwona Zielinko

Nowelizacja nowelizacji w zakresie prawa karnego – wybrane zagadnienia z ostatniej nowelizacji

Amendment to the amendment to criminal law provisions – selected issues from the latest amendment

Zmiany w prawie karnym uchwalone ustawą z 11 marca 2016 r. dotyczą kodeksu karnego (kk), kodeksu postępowania karnego (kpk) oraz kodeksu karnego wykonawczego (kkw). Dozór elektroniczny jest sposobem wykonywania kary pozbawienia wolności. Poszerzono kompetencje referendarzy sądowych. W procedurze karnej zasada kontradiktoryjności ustąpiła pierwszeństwa zasadzie prawdy materialnej. Zaszły rewolucyjne zmiany art. 233 kk.

Słowa kluczowe: kodeks karny, dozór elektroniczny, referendarz sądowy, prawda materialna, kodeks postępowania karnego, kodeks karny wykonawczy.

Amendments to the criminal law, adopted by the Act of March 11, 2016, refer to the Criminal Code, the Criminal Procedure Code and the Executive Criminal Code. Electronic surveillance is a manner of enforcing the penalty of deprivation of liberty and, moreover, the empowerment of a court referendary was extended. The adversarial principle yielded to the principle of the objective truth in the criminal procedure. There were revolutionary changes to Article 233 of the Polish Criminal Code.

Key words: the Polish Criminal Code, electronic surveillance, court referendary, the objective truth, the Polish Criminal Procedure Code, the Polish Executive Criminal Code.

Wprowadzenie

Prof. dr hab. Teodor Szymanowski miał rację, pisząc prorocze słowa o nowelizacji dokonanej ustawą o zmianie ustawy – *Kodeks karny* oraz niektórych innych ustaw, uchwalonej 20 lutego 2015 r., której zapisy weszły w życie (pomijając nieliczne wyjątki) lipca 2015 r.: „bardzo szybko, niewykluczone, że już w przyszłym roku, będzie konieczna nowelizacja ustawy karnistycznej 20 lutego 2015 r.¹. Propozycje zmian wskazanej ustawy zostały przedstawione w rządowym projekcie ustawy z 27 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – *Kodeks postępowania karnego* oraz niektórych innych ustaw (RPU VIII, poz. 207) i dotyczą *Kodeksu postępowania karnego*, *Kodeksu karnego* oraz *Kodeksu karnego wykonawczego*, zostały uchwalone ustawą z 11 marca 2016 r.² i większość z nich weszła w życie 15 kwietnia 2016 r.

Nowelizacja każdego z trzech ww. aktów prawnych została podzielona według następującego schematu:

- przepisy, które powróciły do swojego „pierwotnego” brzmienia (ewentualnie uchylono przepisy dodane poprzednią nowelizacją),
- przepisy, których nowe brzmienie różni się zarówno od „pierwotnego”, jak i tego obowiązującego od 1 lipca 2015 r.,
- całkowicie nowe przepisy.

1. Nowe zapisy w kodeksie karnym wykonawczym

Nowelizacja prawa karnego wykonawczego dokonana nowelą z lutego 2015 r. miała bardzo duże znaczenie dla prowadzonej polityki karnej i penitencjarnej. Największą zmianą i najczęściej komentowaną jest zagadnienie dozoru elektronicznego.

Instytucja dozoru elektronicznego³, funkcjonując jeszcze w ramach ustawy z 2007 r., wzbudzała wśród przedstawicieli doktryny ogromne zainteresowanie, któremu towarzyszyła porównywalna skala wątpliwości⁴. Pomimo głosów krytycznych ustawodawca, planując reformę

---

¹ T. Szymanowski, *Nowelizacja prawa karnego wykonawczego – przegląd ważniejszych zagadnień*, „Palestra” 2015, nr 7-8, s. 182 i nast.

² Dz. U. z 2016 r., poz. 437.

³ Ustawa z 7.09.2007 r. o wykonywaniu kar pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (t.j. Dz. U. z 2010 r., nr 142, poz. 960).

⁴ M. Rusinek, *Krytycznie o przyjętym kształcie dozoru elektronicznego*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 60, s. 57-58.

systemu prawa karnego, uznał, że „SDE zyskał trwałe zakorzenienie w praktyce, powinien zostać unormowany w ramach obowiązującej kodyfikacji karnej, to jest, w ramach kodeksu karnego wykonawczego”⁵. Równolegle dokonano przebudowy samej koncepcji dozoru, opierając jego założenia na odmiennej filozofii karania, wpisanej w szerszą reformę prawa karnego. Do 1 lipca 2015 r., kiedy to weszła w życie nowelizacja prawa karnego z 20 lutego 2015 r., dozór elektroniczny był jednym z systemów wykonywania kary pozbawienia wolności, czego konsekwencją było podporządkowanie aparatu wykonawczego więziennictwu⁶. Po 1 lipca 2015 r. dozór elektroniczny nie stanowił samodzielnej kary czy środka karnego, lecz jedną z form odbywania kary ograniczenia wolności, która mogła polegać na obowiązku pozostawania skazanego w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego (art. 34 § 1a pkt 2 kkw), przy czym dozór elektroniczny (podobnie jak sama kara ograniczenia wolności) mógł trwać do 2 lat. Postać kary ograniczenia wolności określona w art. 34 § 1 pkt 2 kk była nieznaną dotąd formą odbywania kary ograniczenia wolności. Podobnie jak wszystkie jej postacie, o których mowa w przepisie art. 34, mogła być orzeczona samodzielnie lub łącznie z dowolną postacią tej kary.

W tekście uzasadnienia projektu zmian wprowadzonych od 1 lipca 2015 r. zakładano, jako ich skutek, odwrócenie struktury orzekanych kar tak, aby docelowo kara ograniczenia wolności (20%) obok kary grzywny (60%) były najczęściej stosowanymi przez sądy środkami reakcji na przestępstwo⁷. Wskazywano na nieprawidłową strukturę orzekanych kar w zestawieniu z polityką karną krajów zachodniej i północnej Europy. W rezultacie Polska należy do krajów o najwyższej liczbie więźniów w Europie (mierzonej współczynnikiem), mimo umiarkowanego stanu przestępczości⁸. Jednak dozór elektroniczny w tej formie pozostawał jedynie elementem kary ograniczenia wolności, który sąd – według swojego uznania – mógł wkomponować w tę sankcję, ale równie dobrze mógł stwierdzić brak takiej potrzeby.

⁵ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – *Kodeks karny* oraz niektórych innych ustaw z 15.05.2014 r., druk sejmowy nr 2393, s. 56.

⁶ T. Szymanowski, op. cit., s. 183.

⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – *Kodeks karny* oraz niektórych innych ustaw z 15.05.2014 r., druk sejmowy nr 2393, s. 137.

⁸ T. Szymanowski, *Przestępczość i polityka karna w Polsce*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 78 i nast.

Na mocy ustawy z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – *Kodeks karny* oraz ustawy – *Kodeks karny wykonawczy*⁹ przywrócono możliwość stosowania dozoru elektronicznego jako sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności, pozostawiając to uregulowanie w kodeksie karnym wykonawczym. Jednocześnie przepis art. 34 § 1a pkt 2 kk został uchylony, skutkiem czego nie można już w omawianym systemie wykonywać kary ograniczenia wolności.

Aktualnie, zgodnie z art. 43c § 1 kkw, karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór stacjonarny. Analogicznie zaś do uregulowań wprowadzonych w 2015 r. środki karne i zabezpieczające w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór zbliżeniowy lub mobilny.

W rozdziale VIIa kodeksu karnego wykonawczego dodano oddział 2a regulujący warunki i tryb orzekania o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Przepisy zawarte w jego treści stanowią, co do zasady, powtórzenie regulacji wprowadzonych przez uchyloną ustawę z 2007 r.

Wskazać jednak należy, że posłużono się w sposób analogiczny regulacją wprowadzoną w drodze nowelizacji z 2015 r., a dotyczącą wtedy kary ograniczenia wolności, skutkiem czego sąd może udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, pomimo braku zgody osoby pełnoletniej wspólnie zamieszkującej ze skazanym, jeżeli wykonanie kary w systemie dozoru elektronicznego w sposób oczywisty nie wiąże się z nadmiernymi trudnościami dla osoby, która tej zgody nie wyraziła, i narusza jej prywatność jedynie w nieznacznym stopniu.

Nowelizacja z 11 marca 2016 r.¹⁰, której przepisy weszły w życie 15 kwietnia 2016 r., wprowadziła zwiększenie roli referendarzy sądowych poprzez uczynienie referendarza sądowego organem wykonującym orzeczenia (art. 2 pkt 4a kkw) i przekazanie mu czynności o charakterze nieorzecznym, porządkowym i technicznym (art. 18a kkw).

W art. 18a kkw ustawodawca zdecydował się na przyjęcie otwartej kompetencji dla referendarzy sądowych. Mogą oni wykonywać *de facto* wszystkie czynności zastrzeżone dla sądu lub sędziego, z wyjątkiem czynności określonych w katalogu, jaki wymienia art. 18a w punktach 1-6. Należy nadmienić, że katalog ten ma charakter zamknięty,

⁹ Dz.U. z 2016 r., poz. 428.

¹⁰ Dz.U. z 2016 r., poz. 437.

co oznacza, że inne niż wymienione w nim czynności ustawodawca uznał za dopuszczalne. Wyłączenia dotyczą przy tym spraw o największym znaczeniu i ciężarze w toku postępowań wykonawczych. W rozumieniu art. 18a kkw są to sprawy zastrzeżone dla sądu penitencjarnego, sędziego penitencjarnego, związane z karą pozbawienia wolności (pierwotnie orzeczoną oraz zastępczą), rozstrzygnięciem wątpliwości w trybie art. 13 kkw, a nadto sprawy związane z zatarciem skazania, *sensu largo* tymczasowym aresztowaniem, czynnościami w sprawach wojskowych oraz wydawaniem postanowień w zakresie środków karnych, kompensacyjnych, przepadku i środków zabezpieczających.

Czynności, które od 15 kwietnia 2016 r. mogą w postępowaniu wykonawczym wykonywać referendarze, przed ww. nowelizacją były przez kodeks karny wykonawczy w znacznej mierze przekazywane sądom, podczas gdy nie wymagają wydawania żadnych decyzji procesowych. Czynności procesowe sądu, których adresatem jest zarówno skazany, jak też Policja, nie są zaś decyzjami procesowymi w rozumieniu art. 18 kkw, a jedynie pismami podpisywanymi przez prezesa sądu (upoważnionego sędziego), kierującymi orzeczenie do wykonania. Są więc czynnościami o charakterze organizacyjno-administracyjnym, niewymagającymi udziału sędziego¹¹. W uzasadnieniu do projektu zmian z 27 stycznia 2016 r. podkreślono, że przekazanie szeregu czynności referendarzom sądowym w postępowaniu wykonawczym pozwoliłoby, w ocenie tego środowiska, zarówno na zdynamizowanie przebiegu tych postępowań, jak i możliwość szerszego powierzenia sędziom obowiązków typowo orzeczniczych, związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości.

Poszerzenie kompetencji referendarzy sądowych obejmuje, oprócz wykonywania orzeczeń związanych z systemem dozoru elektronicznego (SDE), w szczególności decyzje dotyczące wykonania kary grzywny (kierowanie grzywny do egzekucji, rozkładanie grzywny na raty), niektóre decyzje dotyczące wykonania kary ograniczenia wolności (jak odraczanie wykonania tej kary, udzielanie przerwy w odbywaniu kary ograniczenia wolności, zamiana formy obowiązku wykonywania pracy), czy wreszcie decyzje w przedmiocie ustanowienia obrońcy dla skazanego (art. 8 § 2

---

¹¹ Szeroko na ten temat zob. Postanowienie SN z 11.01.2006 r., I KZP 56/05, OSNKW 2006, nr 2, poz. 14, LEX nr 171891; K. Postulski, Głosa do postanowienia SN z 11.01.2006 r., I KZP 56/05, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 7-8, poz. 251 oraz R.A. Stefański, Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2006 r., „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2007, nr 2, s. 92.

kkw). Przekazanie, na warunkach wskazanych w ustawie, referendarzom sądowym rozpoznawania w postępowaniu wykonawczym spraw – zgodnie z założeniami projektu – ma przyczynić się do racjonalizacji organizacji pracy sądów, stworzyć warunki do specjalizacji, odciążyć sędziów od zadań niewymagających ich zaangażowania oraz w konsekwencji wpłynąć na skrócenie czasu trwania postępowań karnych. Wskazana zmiana została pozytywnie oceniona przez Prezydium Krajowej Rady Sądownictwa¹².

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ugruntował się słuszny pogląd, że sądowy wymiar sprawiedliwości nie oznacza, że wszystkie sprawy i spory dotyczące sytuacji prawnej jednostki muszą być rozstrzygane wyłącznie przez sądy¹³. Wystarczy, aby sądom została zagwarantowana kompetencja do ostatecznej weryfikacji rozstrzygnięcia organu niesądowego. Nie powinno więc budzić wątpliwości, że prawo do sądu jest zachowane na gruncie takich regulacji, które – dopuszczając możliwość uruchomienia postępowania przed sądem powszechnym lub sądem administracyjnym – zapewniają kontrolę sądową rozstrzygnięcia, decyzji czy innego aktu indywidualnego kształtującego sytuację prawną jednostki lub innego podmiotu podobnego¹⁴.

W zakresie dotyczącym środków odwoławczych od decyzji referendarza wprowadzono możliwości złożenia zażalenia (art. 20a § 1 kkw). Uprawnienie do złożenia zażalenia przysługuje tylko w tych przypadkach, w których ustawa obowiązująca poprzednio przewidywała możliwość zaskarżenia postanowienia sądu lub zarządzenia. Pierwotnym skutkiem złożenia zażalenia jest wstrzymanie wykonania zaskarżonego rozstrzygnięcia (art. 20a § 2 kkw). Po skutecznym wniesieniu zażalenia będzie ono rozpoznawane w sądzie, w którym zapadło skarżone rozstrzygnięcie, przez sąd orzekający w składzie jednego sędziego. W konsekwencji, rozpoznając zażalenie, sąd będzie orzekał jako sąd II instancji.

---

¹² <http://krs.pl/pl/aktualnosci/d,2016,2/3944,stanowisko-prezydium-krajowej-rady-sadownictwa-z-8-lutego-2016-r-dotyczace-projektu-zmiany-ustawy-kodeks-postepowania-karnego-oraz-niektorych-innych-ustaw-druk-sejmowy-nr-207-z-27-stycznia-2016-r> (dostęp: 9.04.2016 r.).

¹³ Por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8.12.1998 r., K 41/97, OTK 1998, z. 7, poz. 117.

¹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2.06.1999 r., K 34/98, OTK 1999, z. 5, poz. 94 oraz z 14.07.2003 r., SK 42/01, OTK 2003, z. 6, poz. 63.

2. Zmiany w prawie karnym procesowym

2.1. Uwagi wstępne

Na wstępie warto wskazać, iż głównym celem projektu na gruncie procesu karnego jest przywrócenie nadrzędnej roli zasady prawdy materialnej w procesie karnym kosztem jego kontradyktoryjności, co przekłada się na powrót do poprzednio znanych metod przeprowadzania postępowania dowodowego. Nie zdecydowano się jednak na przywrócenie reguły, w myśl której co do zasady obecność oskarżonego na rozprawie głównej miałyby być obowiązkowe. Jedną z istotniejszych zmian jest ponadto powrót do sytuacji, w której przepisy nie przewidują wprost zakazu stosowania tzw. „owoców zatrutego drzewa”. Przywrócono także obowiązujące przed poprzednią nowelizacją kryteria przyznawania obrońcy z urzędu. Na uwagę zasługuje dodanie nowego rozdziału 55a, przewidującego instytucję skargi do Sądu Najwyższego na wyrok sądu odwoławczego uchylający orzeczenie sądu I instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania.

Na mocy ustawy z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – *Kodeks postępowania karnego* oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247) doszło do jednej z największych nowelizacji procesu karnego w polskim systemie prawnym, które to zmiany – co do zasady – zaczęły obowiązywać od 1 lipca 2015 r.

Najważniejszymi zmianami było:

- wprowadzenie kontradyktoryjności procesu,
- zakaz dowodowy dotyczący tzw. „owoców zatrutego drzewa”,
- wprowadzenie możliwości orzekania tymczasowego aresztowania jedynie na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy,
- przeprowadzanie dowodów przed sądem, w miejsce ich dotychczasowego „odtworzenia” z etapu postępowania przygotowawczego,
- przesyłanie sądowi przez prokuratora protokołów przesłuchania świadków – mających być przesłuchanymi ponownie przed sądem – w odrębnym zbiorze dokumentów,
- możliwość wnioskowania przez prokuratora o skazanie bez przeprowadzenia rozprawy w odniesieniu do sprawcy każdego występkę, niezależnie od zagrożenia karą,

- możliwość skorzystania przez oskarżonego z dobrowolnego poddania się karze, także w przypadku zarzutu popełnienia zbrodni,
- zwiększenie roli posiedzeń organizacyjnych,
- usunięcie postępowania uproszczonego,
- odstąpienie od obowiązkowej obecności oskarżonego na rozprawie,
- zapewnienie każdemu oskarżonemu możliwości skorzystania z obrońcy z urzędu,
- zezwolenie radcom prawnym na pełnienie roli obrońcy.

2.2. Nowelizacja z 2016 r.

Ustawą z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – *Kodeks postępowania karnego* i niektórych innych ustaw¹⁵ dokonano kolejnej diametralnej modyfikacji procesu karnego, wchodzącej w życie – co do zasady – 15 kwietnia 2016 r. Nowelizacja ta odwróciła większość zmian dokonanych w drodze poprzedniej zmiany przepisów, jednak nie miała na celu całkowitego przywrócenia stanu prawnego sprzed 1 lipca 2015 r.

I tak, przywrócono nadrzędną rolę zasady prawdy materialnej w procesie karnym, kosztem jego kontrydiktoryjności, co przekłada się na powrót do poprzednio znanych metod przeprowadzania postępowania dowodowego. Ustawodawca uznał za stosowne przywrócić obowiązujący do 30 czerwca 2015 r. mieszany kontrydiktoryjno-inkwizycyjny model postępowania jurysdykcyjnego oraz funkcjonalnie z nim połączony rozpoznawczy charakter postępowania przygotowawczego, przewidujący utrwalenie dowodów. Priorytetowo potraktowano nadrzędną rolę zasady prawdy materialnej, co wiązało się z koniecznością wyraźnego wskazania w uregulowaniach szczególnych obowiązku dążenia organów procesowych do poczynienia zgodnych z prawdą ustaleń faktycznych i jednoznacznego wytyczenia takiego normatywnego celu działania tych organów. Wskazać tu warto choćby na przywrócenie obowiązującego do 30 czerwca 2015 r. brzmienia art. 5 § 2 kpk, gdyż to funkcjonujące do 14 kwietnia 2016 r. zakładało brak obowiązku dążenia organu procesowego – przy niedostatku aktywności dowodowej stron – do wyjaśnienia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności sprawy.

---

¹⁵ Dz. U. z 2016 r., poz. 437.

Zmiany dotknęły także kwestii dotyczących przeprowadzania dowodów. Przywrócono obowiązujące przed 1 lipca 2015 r. brzmienie art. 167 kpk, który ponownie ma nakazywać sądowi uzupełnianie inicjatywy dowodowej stron poprzez przeprowadzanie dowodów z urzędu w każdym przypadku, gdy jest to niezbędne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy. Ponadto konsekwencją odejścia od priorytetowego znaczenia inicjatywy dowodowej stron w ramach eksponowania zasady kontrydiktoryjności jest powrót do obowiązujących przed 1 lipca 2015 r. reguł przeprowadzania dowodów w toku postępowania. Dowody te będzie przeprowadzać – niezależnie od sposobu ich wprowadzenia do procesu – kierowniczy organ procesowy, z zachowaniem szerokiej sfery aktywności procesowej stron postępowania. Jedną z istotniejszych zmian jest ponadto powrót do sytuacji, w której przepisy nie przewidują wprost zakazu stosowania tzw. „owoców zatrutego drzewa”.

Zmodyfikowano za to instytucję dobrowolnego poddania się karze, rezygnując zarówno z możliwości jej zastosowania jedynie w odniesieniu do występków (do 30 czerwca 2015 r.), jak również co do wszelkich przestępstw (między 1 lipca 2015 r. a 14 kwietnia 2016 r.), statuując nową zasadę, w myśl której z tego dobrodziejstwa skorzystać może jedynie oskarżony, któremu zarzuca się popełnienie przestępstwa zagrożonego karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności.

Modyfikacji względem nowelizacji z 2015 r. doczekała się także kwestia dotycząca stosowania tymczasowego aresztowania. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 248a kpk, co do zasady, ten środek zapobiegawczy orzec można jedynie na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy, jednak również na podstawie zeznań świadków, których z uwagi na względy bezpieczeństwa świadka lub jego rodziny nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy, o czym stanowi art. 250 § 2b kpk.

Na uwagę zasługuje dodanie nowego rozdziału 55a, przewidującego instytucję skargi do Sądu Najwyższego na wyrok sądu odwoławczego uchylający orzeczenie sądu I instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania. Wskutek takiej skargi, zgodnie z art. 539e § 2 kpk, Sąd Najwyższy postanowieniem oddała skargę albo wyrokiem uchyla zaskarżony wyrok w całości lub w części i przekazuje sprawę właściwemu sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Co także istotne, przywrócono obowiązujące przed poprzednią nowelizacją kryteria przyznawania obrońcy z urzędu, skutkiem czego zgodnie z art. 78 kpk oskarżony musi wykazać, że nie jest w stanie ponieść

kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

Jedynie na marginesie wskazać należy, że nie zdecydowano się na przywrócenie reguły, w myśl której – co do zasady – obecność oskarżonego na rozprawie głównej miałyby być obowiązkowa.

Radcy prawni zachowali uprawnienia do występowania w charakterze obrońców.

2.3. Zmiany wchodzące w życie w 2017 r.

Od 1 stycznia 2017 r. obowiązywać zacznie dodatkowy przepis, dotyczący kwestii wyłączenia sędziów, a mianowicie art. 40a kpk, zgodnie z którym sędzia wyznaczony z naruszeniem sposobu wskazanego w art. 351 kpk ulegać będzie wyłączeniu na zgłoszony przed rozpoczęciem przewodu sądowego wniosek strony. Wniosek zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego pozostawia się bez rozpoznania.

Dodana zostanie także nowa bezwzględna przyczyna odwoławcza, a mianowicie art. 439 § 1 pkt 2a kpk, zgodnie z którym niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyła zaskarżone orzeczenie, jeżeli w wydaniu orzeczenia brał udział sędzia lub sędziowie wyznaczeni z pominięciem sposobu wskazanego w art. 351 kpk, co do których nie uwzględniono wniosku o wyłączenie złożonego zgodnie z art. 40a kpk.

3. Zmiany w kodeksie karnym

Jedną z najistotniejszych zmian w kodeksie karnym jest nowelizacja art. 233, w diametralny sposób zaostrzająca odpowiedzialność karną za składanie fałszywych zeznań oraz opinii biegłych. Ponadto usunięto wynikającą z art. 59a możliwość umorzenia postępowania na wniosek pokrzywdzonego oraz przewidziane w art. 60a dodatkowe kryteria pozwalające na nadzwyczajne złagodzenie kary.

Znowelizowaną treść art. 233 kk w zakresie zaostrzenia odpowiedzialności za zeznania nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 233 § 1 kk) oraz w zakresie przedstawienia fałszywej opinii, ekspertyzy lub tłumaczenia, mających służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym

postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy (art. 233 § 4 kk), należy ocenić pozytywnie. Znacznie podwyższona została sankcja za czyny zabronione określone w art. 233 § 1 i 4 kk. Dotychczasowe zagrożenie w obu przepisach karą pozbawienia wolności do lat 3 zostało podniesione do poziomu kary pozbawienia wolności w granicach od 6 miesięcy do lat 8 (§ 1) oraz od roku do lat 10 (§ 4).

W uzasadnieniu projektu wprowadzanych zmian podnoszono, że „zmiana w zakresie art. 233 kk ma na celu zwiększenie stopnia ochrony wymiaru sprawiedliwości przed wprowadzeniem w błąd organów procesowych w wyniku składania fałszywych zeznań lub fałszywych opinii. Zeznania świadków i opinie biegłych są to podstawowe źródła dowodowe. Wprowadzenie w błąd organów wymiaru sprawiedliwości może zakończyć postępowanie wyrokiem oczywiście niesprawiedliwym, i to zarówno poprzez skazanie osoby niewinnej, jak i brak skazania osoby winnej”.

Wprowadzono osobny typ przestępstwa zeznania nieprawdy lub zatajenia prawdy z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą sprawcy lub jego najbliższemu (§ 1a), obejmujący stany faktyczne, które dotychczas były oceniane jako mieszczące się w granicach prawa do obrony, co stanowi *novum* w naszym prawie karnym. Niektórzy dopatrują się w tym zapisie zagrożenia dla prawa do obrony. Nowością jest również kryminalizacja nieumyślnego przedstawienia przez biegłego, rzeczoznawcę lub tłumacza fałszywej opinii, ekspertyzy lub tłumaczenia, mających służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub innym, a prowadzonym na podstawie ustawy, jeżeli sprawca w ten sposób naraził na istotną szkodę interes publiczny (§ 4a).

Ponadto nowelizacja uchyliła art. 60a kodeksu karnego, przewidujący fakultatywne złagodzenie odpowiedzialności karnej dla sprawcy, który zdecydował się na zakończenie sprawy karnej w trybie konsensualnym. Likwidacja tego przepisu, który określał jednolite zasady wymiaru kary po uwzględnieniu wniosków przewidzianych w art. 335 kpk, art. 338a kpk i art. 387 kpk i stanowił rodzaj premii dla oskarżonego, który zechciał skorzystać z procedur konsensualnych, może spowodować obniżenie liczby spraw załatwianych w tym trybie. Powyższe będzie skutkowało obniżeniem sprawności postępowań sądowych.

Zasługuje na krytyczną ocenę uchylenie art. 59a kk, przewidującego możliwość umorzenia, na wniosek pokrzywdzonego, postępowania karnego o występki zagrożony karą nieprzekraczającą 3 lat pozbawienia

wolności, a także o występki przeciwko mieniu zagrożony karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, jak również o występki określony w art. 157 § 1 kk w sytuacji, gdy sprawca nie był uprzednio skazany za przestępstwo umyślne z użyciem przemocy, pojednał się z pokrzywdzonym oraz naprawił szkodę lub zadośćuczynił wyrządzonej krzywdzie. Zważywszy, że generalną tendencją w systemie prawa jest dążenie do tego, aby rozstrzyganie jak największej liczby spraw o charakterze spornym następowało w trybie porozumienia stron i mediacji, trudno zrozumieć racje, przemawiające za uchyleniem ww. przepisu.

Zamiast zakończenia

Powyższe zmiany wprowadzone nowelą z 11 marca 2016 r. nie dotyczą zmian poszczególnych przepisów, ale całego modelu postępowania karnego. Wobec powyższego może budzić zastrzeżenia sposób i tryb prowadzenia prac legislacyjnych, które powinny być poprzedzone stanowiskiem Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego oraz konsultacjami ze środowiskami prawniczymi¹⁶.

---

¹⁶ <http://krs.pl/pl/aktualnosci/d,2016,2/3944,stanowisko-prezydium-krajowej-rady-sadownictwa-z-8-lutego-2016-r-dotyczace-projektu-zmiany-ustawy-kodeks-postepowania-karnego-oraz-niektorych-innych-ustaw-druk-sejmowy-nr-207-z-27-stycznia-2016-r> (dostęp: 9.04.2016 r.).

Bibliografia

- Postulski K., Glosa do postanowienia SN z 11 stycznia 2006 r., I KZP 56/05, „Prze-
gląd Sądowy” 2006, nr 7-8, poz. 251.
- Rusinek M., *Krytycznie o przyjętym kształcie dozoru elektronicznego*, „Prze-
gląd Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 60.
- Stefański R.A., *Prze-
gląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa kar-
nego procesowego za 2006 r.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2007, nr 2.
- Szymanowski T., *Nowelizacja prawa karnego wykonawczego – przegląd ważniejszych
zagadnień*, „Palestra” 2015, nr 7-8.
- Szymanowski T., *Przestępczość i polityka karna w Polsce*, LEX a Wolters Kluwer
business, Warszawa 2012.

Orzecznictwo:

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 grudnia 1998 r., K 41/97, OTK 1998, z. 7,
poz. 117.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 1999 r., K 34/98, OTK 1999, z. 5,
poz. 94.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2003 r., SK 42/01, OTK 2003, z. 6,
poz. 63.
- Postanowienie Sadu Najwyższego z 11 stycznia 2006 r., I KZP 56/05, OSNKW 2006,
nr 2, poz. 14, LEX nr 171891.

Źródła internetowe:

- <http://krs.pl/pl/aktualnosci/d,2016,2/3944,stanowisko-prezydium-krajowej-rady-sadownictwa-z-8-lutego-2016-r-dotyczace-projektu-zmiany-ustawy-kodeks-postepowania-karnego-oraz-niektorych-innych-ustaw-druk-sejmowy-nr-207-z-27-stycznia-2016-r>

Druki sejmowe:

- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – *Kodeks karny* oraz
niektórych innych ustaw z 15 maja 2014 r., druk sejmowy nr 2393.